

PERELEPITUSE AJALUGU EESTIS

Esimene perelepitajate väljaõpe toimus 1996. ja 1997. aastal brittide Association of National Family Mediator's vahendusel.

1996-1997 aastal alustas Lastekaitse Liidu juures Perelepitusteenistus, kus asusid tööle esimesed perelepitajad Eestis.

1997. aastast alates Sotsiaalministeeriumi Perede ja laste osakond toetas perede ja lastega tegelevaid projekte SA Lastekaitsekeskus vahendusel ja perelepitus oli tasuta teenus abivajajaile aastani 2001.

1998. aastal sai loodud MTÜ Eesti Perelepitajate Ühing, mis sai aastal 2000 ümber vormistatud MTÜ Eesti Lepitajate Ühinguks. Ühingu funktsiooniks sai perelepituse eriala spetsialiste koondav, valdkonda esindav ja arendav, teavitustööd tegev, perelepitajate koolitusi/väljaõpet pakkuv ja kutsekvalifikatsiooni loov ning tagav organisatsioon. Sel ajal hakkas 10 perelepitajat üle Eesti aitama peresid nende lahkuminekuprotsessis.

2004. aastal andis ühing perelepitusalase väljaõppe Tallinna Kriisiabi spetsialistidele. Tallinna Kriisiabikeskuses pakuti abivajajatele tasuta perelepitusteenust aastani 2013 ja 2015. aastal alustas taas, sel ajal juba Tallinna Perekeskuse nime all, tasuta perelepitusteenuse pakkumist majanduslikes raskustes Tallinna ja Harjumaa peredele.

Tasulise teenusena on perelepitus kättesaadav olnud läbi kõikide aastate alates 1997. aastast.

Aastatel 2004, 2006 ja 2008 tutvustas perelepitaja Anneli Liivamägi koos Arthur Trosseniga (Saksa LV kohtunik ja perelepitaja) perelepitusteenust kohtunikele, hilisematel aastatel ka advokaatidele. 2007. aastal läbisid perelepitajad Anneli Liivamägi ja Helle Niit perelepitustreenerite väljaõppe Arthur Trosseni ja Eesti Õiguskeskuse vahendusel.

2006. ja 2007. aastatel palus Lastekaitse Liit perelepitusalast koolitust lastekaitsetöötajatele, koolituse kestuseks sel ajal oli 120 akadeemilist tundi.

2008. aastal alustas Eesti Lepitajate Ühing koostöös Sotsiaalministeeriumiga riikliku perelepitussüsteemi loomist. Esialgne perelepitusseadus sai valmis 2009, mis pidi reguleerima perelepitajate tegevust ja teenuse pakkumine oli mõeldud kohtueelselt koostöös kohalike omavalitsuste lastekaitseteenustega. Perelepitusseadusele pidi esialgselt viitama üldine Lepitusseadus. Majanduskriisi tõttu, mis 2009. aastal riiki tabas, jäi perelepitusteenus iseseisva teenusena riiklikult käivitamata ja see jäi sotsiaalhoolekandeteenuste ühe soovitusliku teenusena kohalikele omavalitsustele ja teenus oli kirjeldatud Sotsiaalministeeriumi kodulehel kui üks sotsiaalhoolekande teenustest. Teenuse kirjeldus oli kättesaadav 2017. aastani. Abivajajad, kes teenusele suunati, kas kohtu või lastekaitse kaudu, pidid ise tasuma teenuse eest. Vaid üksikud kohalikud omavalitsused toetasid oma piirkonna peresid teenuse eest tasumisega.

Seoses riikliku perelepitussüsteemi loomise plaaniga 2008. aastal alustas Eesti Lepitajate Ühing samal aastal ka esimese põhjalikuma, 160-tunnise perelepitajate väljaõppe koolitusega. Koolitusprogramm oli loodud vastavalt euroopa perelepitajate väljaõppe nõuetele ja sai 2008. aasta novembris kinnitatud sotsiaalministri määrusega. Koolitatud sai 20 perelepitajat üle Eesti. Koolitused hakkasid toimuma igal aastal. Põhikoolitajatena Anneli Liivamägi ja Helle Niit.

160 akadeemilisest tunnist lähtusid ka kõik järgnevad perelepitajate baaskoolitused, millele hakkasid hiljem lisanduma täiendõppe kursused.

Pildil Eesti Lepitajate Ühingu esimese riikliku perelepituskoolituse lõpetajad. See lend pidigi hakkama riiklikeks perelepitajateks 2010. aastal, lähtuvalt toleaeagsest perelepitusnormidest. Need esimesed riiklikud perelepitajad pidid alustama tööd kohalike omavalitsuste juures kohtueelse teenusena. KOV-ide juures ja kohtueelse teenusena.

2012. aastal omandasid Anneli Liivamägi-Hitrov ja Helle Niit rahvusvahelise, piiriülese perelepitaja kvalifikatsiooni ning rahvusvahelise perelepitajate treenerite väljaõppe. Samast ajast kuuluvad need perelepitajad ka rahvusvaheliste perelepitajate koostööõrgustikku. Rahvusvahelise spetsialisti kvalifikatsiooni peavad nimetatud isikud täiendama ja tõendama iga-aastaselt ja 2012.aastast alates sai ELÜ baaskoolituse õppeprogramm ka iga-aastaselt täiendatud vastavalt rahvusvaheliste perelepitajate kvalifikatsiooni nõuetele.

Alates aastast 2010 on ühingu koolitajad viinud perelepitusteemalisi täiendõppe koolitusi läbi ka teiste perelepituse valdkonnaga kokkupuutuvatele spetsialistidele (kohtunikud, advokaadid, lastekaitsetöötajad jt) valdkonna tutvustamise ja koostöö edendamise eesmärgil.

2012. aastal liitus Eesti Lepitajate Ühing VATEK-iga (Vaimse Tervise ja Heaolu Koalitsiooniga). Eesti Lepitajate Ühing on VATEK-i teabemessidel osalenud alates aastast 2015, mille raames tutvustab ühing perelepituse valdkonda laiemale elanikkonnale. Ühingu liikmed on nii messi alal Rahvusraamatukogus kui ka maakondades tutvustanud valdkonda läbi

erinevate töötubade, näiteks teemadel: "Perelepitus - kellele ja miks", "Lapsed perelepituses", Lahutusest ja selle mõjust lastele", "Perelepitus, kuidas säästa lapsi?" jt.

2014-2016 oli võimalus Lepitajate Ühingul pakkuda tasuta perelepitusteenust KÜSK projekti raames Lõuna-Eesti abivajajatele. Projektiga olid liitunud 4 maakonna kohalikud omavalitsused ja teenust pakuti Tartus, Elvas, Jõgeval, Põltsamaal, Raplas ja Viljandis. Tasuta teenuse pakkumise projektidega jätkas ühing ka aastatel 2019-2021 koostöös SAVE (SA Väärtustades Elu) ja Sotsiaalministeeriumiga. Selle projekti raames pakuti tasuta teenust kogu Põhja-Eesti ja Ida-Virumaa majanduslikes raskustes olevatele peredele.

2016. aastal alustati uuesti riikliku perelepitussüsteemi loomise plaanidega, koostöös Sotsiaalministeeriumiga. Seekord juba Norra sotsiaalfondide abil. 2018. aastal hakati Eesti Lepitajate Ühingu koostama uut perelepitusseadust koostöös Siseministeeriumi Rahvastikuosakonnaga, töörühma kuulusid ka teiste ministeeriumide valdkonnaga seotud spetsialistid. 2020.aastal seoses Vabariigi valitsuse vahetusega läks Riiklik perelepitusseadus kohendamisele Sotsiaalministeeriumi alluvusse ning riikliku perelepitusteenuse süsteemi väljatöötamine ning riiklike perelepitajate koolitamine Sotsiaalkindlustusameti alluvusse. 2021. aastal kinnitas Vabariigi valitsus Riikliku perelepitusseaduse eelnõu.

2018. aastal tähistas Eesti Lepitajate Ühing oma 20. juubelit rahvusvahelise konverentsiga „Piire ületav perelepitus“, mis toimus Sotsiaalministeeriumis. Konverents „Perelepitus eile-täna-homme“ toimus 2021. aastal koostöös Sotsiaalkindlustusametiga.

Eesti Lepitajate Ühing jätkab endiselt perelepitajate koolitamisega ja tasulise erateenuse pakkumisega lahkuminekujärgsetele abivajajatele.

Tänaseks on perelepitajate baaskoolituse läbinud 11 lendu perelepitajaid (umbes 140 spetsialisti). Koolitajatena on viimase 10 aasta jooksul lisandunud Arno Baltin, Helen Hääl, Haldi Koit, Hilde Demarré, Birgitte Beelen. Lisaks baaskoolitusele täiendavad perelepitajad oma professionaalsust igal aastal erinevate täiendkoolitustega.